

Till Justitieombudsmannen (JO)

**Anmälan mot Skogsstyrelsen: Systematiska
underlåtenheter i fråga om tillsynsansvar över artskydd och
andra naturskyddsregler**

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning av anmälan:	3
2. Bakgrund	4
2.1 Biologisk mångfald och avverkning av skog	4
2.2 Avverkningsanmälan, Skogsstyrelsen tillsynsansvar och tillämplig rätt	5
2.2.1. Avverkningsanmälan och tillämplig rätt	6
2.2.2. Skogsstyrelsens tillämpning av gällande rätt vid avverkningsanmälan	8
2.2.3 Skogsstyrelsens uppgifter om sin egen bristande tillsyn	10
2.3 Kort om dagens situation med ideella krafter som utför Skogsstyrelsens tillsynsuppdrag	10
3. Felaktighet: Systematiska brister i handläggningen	11
3.1 Urval och metod	12
3.2 Statistik	12
3.2.1 Skogsstyrelsens statistik om avverkningsanmälningar och beslut om hänsyn	13
3.2.2 Statistik från Växjö, Östersund och Nacka mark- och miljödomstolar	16
3.3 Genomgång av domar	19
3.3.1 Växjö mark- och miljödomstol	20
3.3.2 Östersund mark- och miljödomstol	23
3.3.3 Nacka mark- och miljödomstol	28
3.3.4 Umeå mark- och miljödomstol	31
3.3.5 Vänersborg mark- och miljödomstol	36
3.3.6 Sammanfattande slutsats av domarna	41
4. Konsekvenser av brister	42
5. Begäran	46
6. Undertecknande organisationer	48
7. Referenser	49
8. Bilagor	51
Bilaga 1 Listor med domar från Växjö mark- och miljödomstol	51
Bilaga 2 Listor med domar från Östersund mark- och miljödomstol	51
Bilaga 3 Domar från Växjö mark- och miljödomstol	51
Bilaga 4 Domar från Östersund mark- och miljödomstol	51
Bilaga 5 Domar från Nacka mark- och miljödomstol	51
Bilaga 6 Domar från Umeå mark- och miljödomstol	51
Bilaga 7 Domar från Vänersborg mark- och miljödomstol	51

1. Sammanfattning av anmälan:

Anmälan avser Skogsstyrelsens återkommande underlåtenhet i fråga om att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva det lagenliga behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått för inkomna avverkningsanmälningar (dvs att uppfylla sitt tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler). Skogsstyrelsens bristande handläggning framgår i ett stort antal domar från mark- och miljödomstolarna som meddelats under de senaste två åren, där domstolarna undanröjer Skogsstyrelsens beslut och återförvisar målen till Skogsstyrelsen för ny handläggning. Målen rör i huvudsak Skogsstyrelsens underlåtenhet att vidta tillräckliga tillsynsåtgärder i fall där det inom avverkningsanmälda områden finns höga naturvärden och/eller fridlysta arter. En genomgång av statistik från Växjö och Östersund mark- och miljödomstolar visar dessutom att i utfallen - återförvisning, avskrivning, helt eller delvis ändrat, helt eller delvis bifall och stadfäst förlikning - skiljer sig från Skogsstyrelsens beslut i 60 (Östersund) respektive 67 procent (Växjö) av fallen. Den stora mängden mål där domstolen konstaterar att Skogsstyrelsen underlåtit att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva det lagenliga behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått gällande avverkningsanmälningar visar att detta sker återkommande.

Skogsstyrelsens underlåtenhet enligt ovan får en mängd konsekvenser som 1) leder till en utarmning av den biologiska mångfalden; 2) riskerar att påverka den mänskliga rättigheten till en ren, hälsosam och hållbar natur; 3) innebär att det allmännas resurser i onödan läggs på mark- och miljödomstolarna vilket i sin tur leder till längre handläggningstider som drabbar verksamhetsutövare; 4) riskerar att medföra att verksamhetsutövare begår brott mot artskyddsförordningen och att deras handlingar leder till irreversibla skador på skyddade arter; 5) att ideella inventerare tvingas lägga tid och resurser på sådant som är Skogsstyrelsens skyldighet som tillsynsmyndighet, 6) riskerar att bidra till minskad förtroende för Skogsstyrelsen bland allmänheten samt 7) bryter mot EU:s båda naturvårdsdirektiv.

Vi begär genom denna anmälan att JO granskar Skogsstyrelsens bristande handläggning i tillsynen av skogsbruksåtgärder, särskilt när det gäller utredning, tillsyn, förelägganden och övrig myndighetsutövning i samband med inkomna avverkningsanmälningar.

2. Bakgrund

2.1 Biologisk mångfald och avverkning av skog

Denna JO-anmälan görs för att det är brådskande och av synnerlig vikt att bevara biologisk mångfald i den svenska skogen, och att Skogsstyrelsen har en lagenlig skyldighet att utöva sådan tillsyn och säkerställa att såväl nationella regelverk som EU-lagstiftning efterlevs. Skogsstyrelsen underlåter enligt vår mening på ett systematiskt sätt att uppfylla denna lagenliga tillsynsskyldighet. Nedan redogörs därför i korthet för kopplingen mellan biologisk mångfald och skogen i syfte att illustrera frågans brådskande och angelägna art.

Enligt FN:s forskarpanel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES) (2024) senaste rapport utgör klimatförändringar tillsammans med förlust av biologisk mångfald de största hoten mot mänskligheten. Här framkommer också att skogen spelar en avgörande roll för att hantera denna kris och att en förändring av skogsbruk världen över i en mer hållbar riktning är nödvändig (IPBES, 2024). Naturskogar och kontinuitetsskogar härbärgerar generellt betydligt fler av de arter som hör hemma i skogsekosystemen än de konventionellt brukade skogarna, vilket gör dem motståndskraftiga och bidrar till att de står för en proportionellt stor andel av skogens kollager både i veden och i jorden. Sverige sågs länge som en pionjär i arbetet för biologisk mångfald (Angelstam et al., 2020), men sticker nu ut i motsatt riktning med en alarmerande ökning av förlust av biologisk mångfald (Naumov et al., 2018) och når inte upp vare sig till internationella eller nationella miljömål (Angelstam et al., 2020; Skogsstyrelsen 2023a). Enligt Skogsstyrelsens (2023a) senaste fördjupade utvärdering av miljömålet Levande skogar framkommer att utvecklingen av den svenska miljön är negativ. Här beskriver Skogsstyrelsen hur “förlust av naturvärden som inte går att återskapa under överskådlig tid har (...) identifierats som ett problem av särskilt brådskande karaktär” (Skogsstyrelsen 2023, s. 10). Enligt Skogsstyrelsen (2023, s. 10) utgör “naturskogsrester och skogar med naturvärden knutna till lång kontinuitet” exempel på sådana skogar. Samtidigt beskrivs att avverkning av dessa skogar sker i hög takt och att situationen är allvarlig för arter knutna till lång skogskontinuitet och arter som är beroende av livsmiljöer som är ovanliga i dagens skogslandskap. Den avverkningsmetod som dominerar är trakthyggesbruket (även

kallad kalhyggesbruk), ofta följt av markberedning och plantering (Skogsstyrelsen 2023a) vilket ersätter naturskogens komplexa ekosystem med utarmade och artfattiga virkesproduktionsytor (dvs plantager). Det understryks också att många av dessa naturvärden inte kan återskapas under överskådlig tid utan går förlorade vid avverkningar. Avverkning av dessa miljöer innebär därför enligt Skogsstyrelsen (2023, s. 10) en “stor negativ påverkan på Sveriges möjligheter att bevara biologisk mångfald i skogslandskapet och nå nationella och internationella mål”.

Kalhygge, bild av Daniela Roth, hämtad från [Greenpeace.org](https://www.greenpeace.org)

2.2 Avverkningsanmälan, Skogsstyrelsen tillsynsansvar och tillämplig rätt

I detta stycke ges en inledande bakgrund till tillämplig rätt kring avverkning av skog och Skogsstyrelsens tillsynsansvar för dessa skogsfrågor (2.2.1.). Denna JO-anmälan utgår ifrån gällande rätt och domstolarnas praxis som återkommande återförvisar mål till Skogsstyrelsen på grund av myndighetens felaktiga tillämpning av gällande rätt. Nedan har vi även redogjort

för Skogsstyrelsens tillämpning av gällande rätt vid avverkningsanmälan inklusive dess egna uttalanden om att den tillämpar gällande rätt restriktivt (2.2.2.) samt återgett Skogsstyrelsens skäl för denna restriktiva tillämpning (2.2.3.) i syfte att ytterligare illustrera nämnda bristande rättstillämpning.

2.2.1. Avverkningsanmälan och tillämplig rätt

Avverkning av skog som rör ytor på minst 0,5 hektar ska anmälas till Skogsstyrelsen (15 § Skogsvårdsförordningen). I en avverkningsanmälan ska beskrivas hur skogsåtgärder är planerade och avses att utföras. Syftet är att Skogsstyrelsen ska få tillräckligt underlag, kunskap och förståelse för den planerade avverkningen och efterföljande återväxtåtgärder för att kunna göra bedömningen om den följer gällande lagstiftning (för översyn se Skogsstyrelsen 2025a).

Av 12 kap. 6 § miljöbalken (1998:808) följer att verksamhet eller åtgärd som riskerar att väsentligt ändra naturmiljön, och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken, ska anmälas för samråd hos den myndighet som utövar tillsynen enligt 26 kap. miljöbalken. En anmälan om avverkning är även att betrakta som en anmälan om samråd hos Skogsstyrelsen (6 § Förordning (1998:904) om anmälan för samråd). Enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska verksamhet eller åtgärd som anmäls för samråd inte påbörjas förrän tidigast sex veckor efter att anmälan gjorts, om inte tillsynsmyndigheten medger något annat. Har Skogsstyrelsen inte meddelat beslut efter sex veckor får markägaren eller verksamhetsutövaren påbörja avverkning. Detta innebär ett så kallat "nollbeslut".

Av 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen framgår att Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt miljöbalken samt skogsvårdslagen avseende flertalet angivna skogsbruksåtgärder (bland annat avverkning) som omfattas av 12 kap. 6 § miljöbalken, varvid påverkan på naturmiljön inklusive skyddade och hänsynskrävande arter ska bedömas. Av 26 kap. 1 § miljöbalken anges att tillsynen ska säkerställa syftet med miljöbalken och föreskrifter meddelade med stöd av den. I Skogsstyrelsens föreskrifter finns uttryckliga bestämmelser om att hänsyn ska tas till fridlysta och rödlistade arter vid utredningar av avverkningsanmälningar (SKSFS 2011:7; t ex 7 kap. 19 §).

Vid bedömning av en avverkningsanmälan ska Skogsstyrelsen beakta de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken som innehåller krav för den som bedriver verksamheten följer dem, enligt följande: krav på kunskap om den aktuella verksamheten (2 §), krav på att alla försiktighetsmått och skyddsåtgärder vidtas vid genomförandet som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (den s.k. försiktighetsprincipen) (3 §) samt valet av bästa plats (6 §). . Försiktighetsprincipen innebär bland annat att Skogsstyrelsen i sin tillsyn måste anses ha en skyldighet att föreskriva skyddsåtgärder, begränsningar eller förbud redan när de finns anledning att befara olaglig påverkan på skyddade arters och livsmiljöer (jfr MÖD 4669-22, Knärot). Denna **försiktighetsprincip är central** för att förhindra irreversibla skador på miljön och bevarandet av biologisk mångfald. Som framgår av genomgången nedan underkänner mark- och miljödomstolarna återkommande Skogsstyrelsens tillämpning av gällande rätt, undanröjer Skogsstyrelsens beslut och återförvisar målen till Skogsstyrelsen för ny handläggning.

Artskyddsförordningen (2007:845) 4 § och 8 § är enligt fast praxis att se som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken när det gäller skydd av fridlysta arter (se bl.a. MÖD 2013:13). Vidare är artskyddsförordningen ett komplement till områdesskyddet (7 kap. miljöbalken) och “omfattar samtliga vilda fågelarter, arter som är hotade, sårbara, sällsynta eller endemiska i ett EU-perspektiv (arter markerade med N/n i artskyddsförordningens bilaga 1), samt de som riskerar att försvinna, alternativt plundras, i ett nationellt perspektiv (nationellt fridlysta arter i artskyddsförordningens bilaga 2)” (Skogsstyrelsen 2023b, s. 18). På motsvarande sätt innehåller EU:s direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (det s.k. art- och habitatsdirektivet) förteckningar över växter och andra djurarter än fåglar som införts i artskyddsförordningens bilagor. Sammantaget innebär bestämmelserna i artskyddsförordningen förbud mot sådana åtgärder som riskerar att påverka arterna på ett otillåtet sätt (även där syftet inte är sådan påverkan men effekten av verksamheten kan ha den följden).

2.2.2. Skogsstyrelsens tillämpning av gällande rätt vid avverkningsanmälan

Skogsstyrelsen understryker att myndighetens tillsynsarbete är av stor vikt för bevarandet av naturvärden och biologisk mångfald men uttrycker att rådande politiska styrsignaler är motsägelsefulla vilket resulterat i att myndigheten tillämpar 12 kap 6 § miljöbalken restriktivt (för översyn se Skogsstyrelsen 2023a, s. 17-19). I Skogsstyrelsens fördjupade utvärdering av miljömålet Levande skogar framhålls följande:

Ett viktigt område där de otydliga styrsignalerna medför att viktiga avvägningsfrågor flyttas ned på myndighetsnivå kopplar till Skogsstyrelsens restriktiva tillämpning av 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken. Skogsvårdslagen och miljöbalken gäller parallellt vid skogsbruksåtgärder. Av 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken följer att tillsynsmyndigheten får förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda verksamheten. Bestämmelser om rätt till ersättning vid ett sådant föreläggande eller förbud finns i 31 kap.

(Skogsstyrelsen, 2023, s. 18)

Att Skogsstyrelsen tillämpar 12 kap. 6 § miljöbalken restriktivt när avverkningsanmälningar av skogar med höga naturvärden inkommer eller vid åtgärder som gallring inom dessa områden beror, enligt myndigheten, att politiska styrsignaler får dem att istället välja att enbart tillämpa skogsvårdslagen som gäller parallellt med miljöbalken. Eftersom skogsvårdslagen inte är tillräcklig för att bevara miljövärden i skogar innebär detta val att skogar med höga naturvärden avverkas (Skogsstyrelsen 2023a). Av särskild vikt för denna JO-anmälan är att Skogsstyrelsen (2023) själv uttrycker att myndighetens restriktiva tillämpning av miljöbalken inte kan motiveras av juridiska skäl, utan är ett resultat av att myndigheten i sin tillämpning tagit hänsyn till mer övergripande skogspolitiska styrningssignaler. Det finns, enligt myndigheten själv, inga juridiska eller andra formella hinder mot att tillämpa 12 kap. 6 § miljöbalken i högre utsträckning. Trots att det finns juridiska styrmedel som "kan tillämpas i större utsträckning för att säkerställa att skogar med höga naturvärden inte avverkas och därmed minska ett av de största problemen inom Levande skogar" (Skogsstyrelsen 2023a, s. 18) används inte dessa.

Medan Skogsstyrelsen anger otydliga styrsignaler från politikens håll som skäl för deras val att göra en restriktiv tillämpning av miljöbalken, **visar mark- och miljödomstolarna i sina domar att denna restriktiva tillämpning inte är förenlig med gällande rätt.** Återkommande undanröjer domstolarna Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning med anledning av att myndigheten inte vidtar erforderliga utredningsåtgärder eller tillräckligt prövar det lagenliga behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått enligt 2 kap 3 § miljöbalken (se beskrivning ovan). Exempelvis har Mark- och miljööverdomstolen påtalat att Skogsstyrelsen vid en prövning av en anmälan om avverkning måste göra en bedömning av skyddade arters förekomst i området, om dessa arter påverkas av avverkningen och, om så är fallet, vilka skyddsåtgärder som kan föreskrivas för att skada inte ska uppstå (MÖD 2013:13). Här krävs också att det finns underlag som säkerställer en tillräcklig bedömning av risken för påverkan på skyddade arter (MÖD 2013:13). Av bl.a. 20-21 §§ myndighetsförordningen och 32 § förvaltningslagen framgår även krav på en statlig förvaltningsmyndighets beslut och dess motivering.

Av Nacka mark- och miljödomstols (2025, s. 3) remissvar på den statliga utredningen Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk – Delbetänkande av 2024 års skogspolitiska utredning SOU 2024:91 framgår följande uttalande:

Skogsstyrelsens hantering av ärenden om avverkning av skog har lett till en stor målökning hos mark- och miljödomstolen. Ungefär hälften av prövningarna [fotnot 1] av dessa mål vid Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt har resulterat i att ärendet återförvisats till Skogsstyrelsen för ytterligare handläggning. Domstolen tar i de allra flesta fall inte ställning i sak, dvs. om avverkning enligt anmälan får ske eller inte, utan det rör sig i stället om att underlaget är bristande och att vidare utredning krävs. De flesta målen rör överklagade s.k. nollbeslut, dvs. situationen när Skogsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet inte har vidtagit några åtgärder med anledning av en anmälan. I de fall uttryckliga beslut har fattats är dessa ofta bristfälligt motiverade.

fotnot 1: Av de 130 skogsmål som kom in till Nacka under 2024 har 48 procent återförvisats, 44 procent ej ändrats (inklusive avskrivet, avslagits, avvisats), 7 procent helt eller delvis ändrats och 1 procent har vid dagens datum ej avgjorts.

2.2.3 Skogsstyrelsens uppgifter om sin egen bristande tillsyn

I Skogsstyrelsens (2023c: 4) budgetunderlag för 2024–2026 framgår att den aktuella rättsutvecklingen, det vill säga “en snabb ökning av antalet ärenden där information kommer in från externa aktörer (samt)...en snabb ökning av antalet ärenden som blir föremål för prövning i domstol”, innebär ökade krav på myndighetens handläggning. Enligt Skogsstyrelsen (2023c: 4) innebär utvecklingen “behov av en mycket stor ökning av granskning, beslut och kontroll, vilket kan ställas mot skogspolitiken som i högre grad baseras på förväntan om sektorsansvar och betonar utveckling av skogsbrukets kapacitet att åstadkomma bra resultat i skogen”.

I budgetunderlaget uppger Skogsstyrelsen att det kan antas att en tiondel av alla anmälda avverkningar innehåller observationer av arter som kräver en mer omfattande utredning vilket motsvarar 6 – 7 000 ärenden per år.

Vidare framgår av Skogsstyrelsens tillsynsplan 2024 (Skogsstyrelsen 2024) att myndigheten har resursbrist och att den snabba rättsutvecklingen ställer höga krav på mer omfattande utredningar av skogsbruksåtgärder. Detta är särskilt tydligt i de delar som beskriver hur tillsynsverksamheten redan i dag är otillräckligt dimensionerad för att uppfylla kraven på djupgående handläggning och hur ärenden i domstol förväntas öka (se avsnitt 2.8.4).

2.3 Kort om dagens situation med ideella krafter som utför Skogsstyrelsens tillsynsuppdrag

I dag faller, om än oavsiktligt, en del av Skogsstyrelsens tillsynsansvar vid avverkning på ideellt engagerade privatpersoner och miljöorganisationer (Skogsstyrelsen, 2025d). Dessa personer och organisationer övervakar när avverkningsanmälningar kommer in genom att exempelvis få e-postmeddelanden via hemsidan Avverkningskoll (Avverkningskoll, 2025) och kontrollera potentiella naturvärden genom Skogsmonitor (Skogsmonitor, 2025). Ser de indikationer på skyddsvärd natur eller rödlistade arter, exempelvis rapporterade i Artdatabanken (SLU Artdatabanken, 2025), gör de fältbesök för att inventera relevanta områden. Om det upptäcks skyddsvärda arter som inte nämns i anmälan, upprättas en tillsynsbegäran till Skogsstyrelsen. Det är också vanligt att ideella föreningar överklagar direkt efter att sexveckorsfristen har passerat.

Om Skogsstyrelsen inte agerar före sexveckorsfristen löper ut resulterar ärendet i ett s.k. nollbeslut. Taleberättigade miljöorganisationer har därefter möjlighet att överklaga ärendet till mark- och miljödomstol med stöd av Miljöbalken och Århuskonventionen. Det är viktigt att understryka att dessa överklaganden drivs av ideellt engagerade människor som på sin fritid inventerar skog och lär sig de juridiska grunderna för att kunna bemöta professionella tjänstemän och jurister på Skogsstyrelsen i rättsliga processer. I åtskilliga fall som överklagas av ideella föreningar är det så att kunskap om förekomster av fridlysta och/eller rödlistade arter finns tillgängliga för Skogsstyrelsen sedan kortare eller längre tid i databaser såsom [Artportalen.se](https://artportalen.se). Trots detta har underlaget i många fall inte gett anledning för Skogsstyrelsen att inleda utredning genom tillsyn utan tillåtit passera utan åtgärd.

3. Felaktighet: Systematiska brister i handläggningen

Skogsstyrelsen underlåter återkommande - och på ett systematiskt sätt - att vidta erforderliga utredningsåtgärder samt att pröva det lagenliga behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått för inkomna avverkningsanmälningar. Detta konstateras återkommande av mark- och miljödomstolarna som undanröjer Skogsstyrelsens beslut och återförvisar målen till Skogsstyrelsen för förnyad handläggning.

Nedan redogörs för den granskning vi gjort av ett stort antal avgöranden från mark- och miljödomstolarna, som visar på ovan nämnda återkommande återförvisande av mål till Skogsstyrelsen. Även om det är ett stort antal domar som redogörs för så utgör de endast en bråkdel av det totala antalet. Vi har av tidsskäl inte kunnat gå igenom samtliga. Dessutom är det bara en liten andel av samtliga avverkningsanmälningar som överklagas av ideella krafter. Mörkertalet för det totala antalet ärenden hos Skogsstyrelsen där erforderlig utredning och rättstillämpning inte gjorts borde därför vara stort.

3.1 Urval och metod

Vi har gått igenom domar och andra avgöranden från samtliga fem mark- och miljödomstolar under åren 2023 och 2024 som rör överklaganden av Skogsstyrelsens beslut vid avverkningsanmälningar. Från Växjö och Östersunds mark- och miljödomstolar har vi erhållit en lista över samtliga avgöranden i sådana mål¹, som *inkluderar utgång* i respektive avgörande (se Bilaga 1 från Växjö mark- och miljödomstol och Bilaga 2 från Östersund mark- och miljödomstol). Baserat på den listan har vi tagit fram statistik, se nedan. Från övriga mark- och miljödomstolar - Nacka, Umeå och Vänersborg - har vi *inte* kunnat få ut en lista som inkluderar avgörandenas *utgång*. Som beskrivits ovan har dock Nacka tingsrätt har presenterat egen statistik i sitt remissyttrande till delbetänkandet av 2024 års skogspolitiska utredning, vilken även redogörs för nedan. Från Umeå och Vänersborgs mark- och miljödomstolar presenteras istället endast ett urval domar (se kap 3.3) nedan då en genomgång av samtliga domar och beslut skulle ta alltför mycket tid i anspråk.

3.2 Statistik

Denna del redogör för ett statistiskt underlag som belyser Skogsstyrelsens handläggning av avverkningsärenden och dess utfall vid rättslig prövning, vilket ger kvantitativt stöd åt anmälans påståenden om systematisk underlåtenhet.

Först presenteras Skogsstyrelsens egen statistik över förhållandet mellan inkomna avverkningsanmälningar och fattade beslut om hänsyn under 2023-2024. Denna visar en genomgående mycket låg andel ärenden där formella hänsynsbeslut fattas, ofta under 2%, samt en nedåtgående trend i flera distrikt.

Därefter presenteras statistik från en genomgång av 237 avgöranden från mark- och miljödomstolarna i Östersund och Växjö under samma period samt Nacka tingsrätts egen statistik². Denna domstolsstatistik visar att en hög andel av Skogsstyrelsens överklagade beslut (inklusive s.k. nollbeslut) inte står sig vid prövning, med en stor andel återförvisningar

¹ Listorna lämnades ut från domstol den 2 december 2024 för Växjö och 9 december 2024 för Östersund, och inkluderar avgöranden till och med respektive dag för utlämnande.

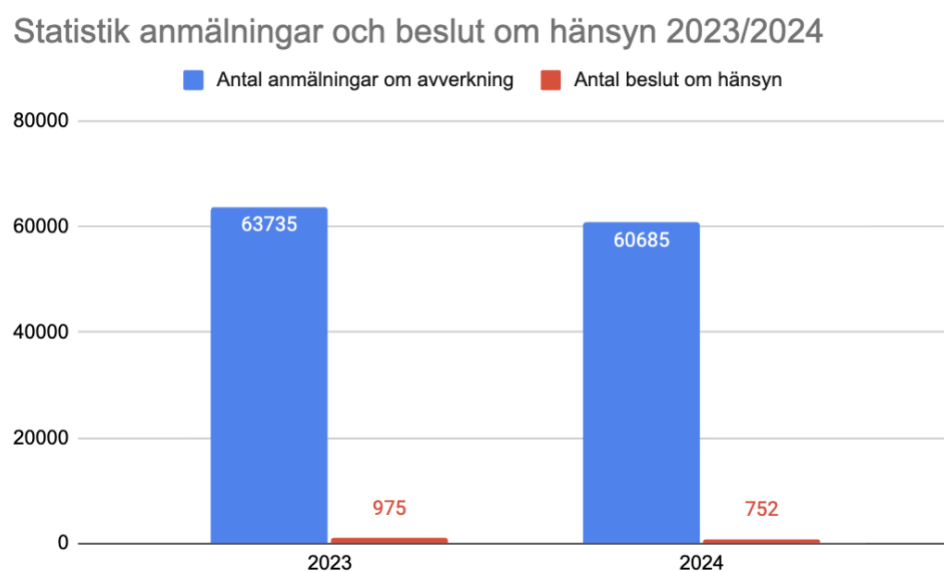
² Nacka tingsrätts statistik avser status den 13 maj 2025 för inkomna mål under 2024.

(17 respektive 46 %) och en majoritet av utfallen i Växjö och Östersund (60 respektive 67 %) som i alla fall kan konstateras skilja sig från Skogsstyrelsens beslut.

Sammantaget visar både Skogsstyrelsens och domstolarnas statistik på ett mönster där Skogsstyrelsens utredningar och prövningar av skyddsbehov i praktiken ofta är otillräckliga.

3.2.1 Skogsstyrelsens statistik om avverkningsanmälningar och beslut om hänsyn

Figur 1 visar antalet inkomna avverkningsanmälningar till Skogsstyrelsen under åren 2023 och 2024 samt antalet beslut om hänsyn som fattats för respektive år. Som framgår i Tabell 1 och Figur 1 är det enbart en mycket låg andel ärenden där formella hänsynsbeslut fattas (ofta under 2%) samt en nedåtgående trend i flera distrikt.

Figur 1: Illustration av Skogsstyrelsens statistik om anmälningar och beslut om hänsyn

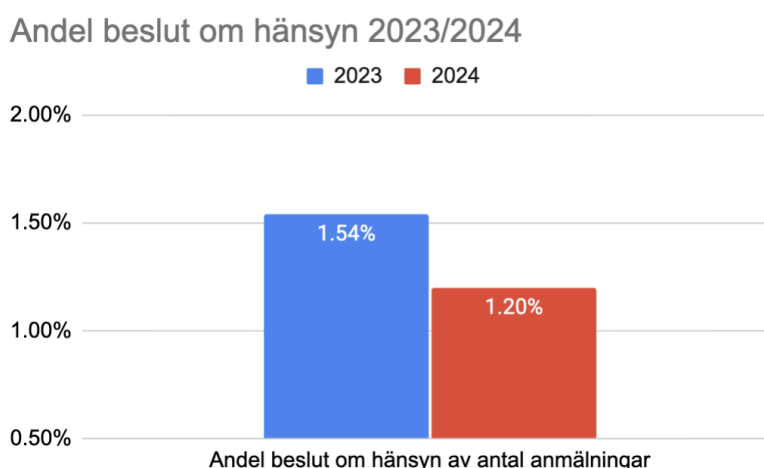
Tabell 1 nedan består av data hämtad från Skogsstyrelsen via e-post och visar antalet inkomna avverkningsanmälningar till Skogsstyrelsens olika distrikt under åren 2023 och 2024, samt antalet beslut om hänsyn som fattats för respektive år. Statistiken inkluderar även andelen anmälningar som lett till ett beslut om hänsyn.

	Antal anmälningar om avverkning		Antal beslut om hänsyn		Andel beslut om hänsyn av antal anmälningar: Andel = Beslut om hänsyn / Antal anmälningar om avverkning	
	2023	2024	2023	2024	2023:	2024
Blekinges distrikt	1177	937	9	6	0.76%	0.64%
Dalarnas distrikt	4322	4455	52	20	1.20%	0.45%
Gävleborgs distrikt	3976	4302	42	22	1.06%	0.51%
Göteborgs distrikt	2269	2083	32	62	1.41%	2.98%
Hallands distrikt	1393	1248	11	11	0.79%	0.88%
Jönköpings distrikt	3313	3471	18	13	0.54%	0.37%
Kalmars distrikt	4048	3164	27	32	0.67%	1.01%
Kronobergs distrikt	2711	2541	8	8	0.30%	0.31%
Norra Jämtlands distrikt	1684	1796	83	35	4.93%	1.95%
Norra Västerbottens distrikt	2946	2533	15	27	0.51%	1.07%
Norrbottnens distrikt	2814	3243	52	55	1.85%	1.70%
Skaraborg-Fyrbodals distrikt	3643	3702	60	33	1.65%	0.89%
Skånes distrikt	1969	1764	30	35	1.52%	1.98%
Södra Jämtlands distrikt	2114	2069	48	22	2.27%	1.06%
Södra Västerbottens distrikt	2549	2775	50	35	1.96%	1.26%
Sörmland-Örebro distrikt	4478	3266	52	16	1.16%	0.49%
Värmlands distrikt	5136	5286	47	24	0.92%	0.45%
Västernorrlands distrikt	4713	5200	243	251	5.16%	4.83%
Östergötlands distrikt	3615	2713	20	6	0.55%	0.22%
Östra Svealand-Gotlands distrikt	4865	4137	76	39	1.56%	0.94%
Totalt hela Sverige:	63735	60685	975	752	1.54%	1.20%

Tabell 1: Skogsstyrelsens statistik om anmälningar och beslut om hänsyn

Det mest framträdande draget i tabell 1 är den genomgående mycket låga andelen avverkningsanmälningar som resulterar i ett formellt beslut om hänsyn från Skogsstyrelsen. För de flesta distrikt ligger denna andel väl under 2% för båda åren, och i flera fall under 1%

Jämfört med 2023 visar statistiken för 2024 en minskning i andelen beslut om hänsyn för en majoritet av distrikten. Exempelvis har andelen minskat markant i Norra Jämtlands distrikt (från 4,93% till 1,95%), Skaraborg-Fyrbodals distrikt (från 1,65% till 0,89%) och Södra Jämtlands distrikt (från 2,27% till 1,06%). Även om antalet anmälningar kan variera mellan åren, indikerar den minskande andelen (Se figur 2) att benägenheten att fatta beslut om hänsyn relativt sett har sjunkit.

Figur 2: Andel beslut om hänsyn av antal anmälningar totalt i landet.

Sammanfattningsvis illustrerar Figur 1-2 och Tabell 1 den stora mängden avverkningsanmälningar som Skogsstyrelsen hanterar (tiotusentals per år totalt sett) samt det mycket låga antalet beslut om hänsyn som fattas. Härigenom förstärks bilden av att endast en bråkdel av de anmälda avverkningarna leder till att myndigheten aktivt ingriper med krav på specifika skydds- eller hänsynsåtgärder genom formella beslut.

Dessa siffror stödjer denna anmäls påstående om Skogsstyrelsens systematiska underlåtenhet i fråga om sitt tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler. Den extremt låga andelen beslut om hänsyn, indikerar att Skogsstyrelsens handläggning och

tillsyn i praktiken sällan leder till att det lagenliga behovet av skyddsåtgärder eller försiktighetsmått provas och fastställs genom myndighetsbeslut. Den observerade minskande trenden i flera distrikt förstärker denna bild ytterligare. Sett tillsammans med Skogsstyrelsens egna uttalanden om bristerna i myndighetens tillsyn och de domar som vi redogör för i det följande framstår det som tydligt att det rör sig om ett gravt underskott i de tillsynsinsatser som behövs.

Ovan redogörelse utgör därmed ett kvantitativt underlag som pekar på att den bristande handläggning som påtalas i anmälan inte rör sig om isolerade undantag, utan snarare kan vara ett systematiskt problem inom myndigheten.

3.2.2 Statistik från Växjö, Östersund och Nacka mark- och miljödomstolar

Vår genomgång av avgöranden från mark- och miljödomstolarna i Östersund och Växjö visar att de tillsammans meddelade 237 antal avgöranden (143 resp. 94) i mål som rör överklaganden av Skogsstyrelsens beslut och nollbeslut att tillåta avverkning under perioden 1 januari 2023-till och med 9 december 2024 för Östersund samt för Växjö under perioden 1 januari 2023 till och med 2 december 2024.

Avgörandena kan delas upp i följande avgörandetyper: (i) beslut under rättegång, (ii) dom och (iii) slutligt beslut (ej särskilt uppsatt).

Kategoriseringen av utgång i målet följer av domstolens egna uppgifter i Bilaga 1-2. Dessa har sammanfattats i Tabell 2 (som inkluderar samtliga slutliga beslut och domar men inte beslut under rättegång).

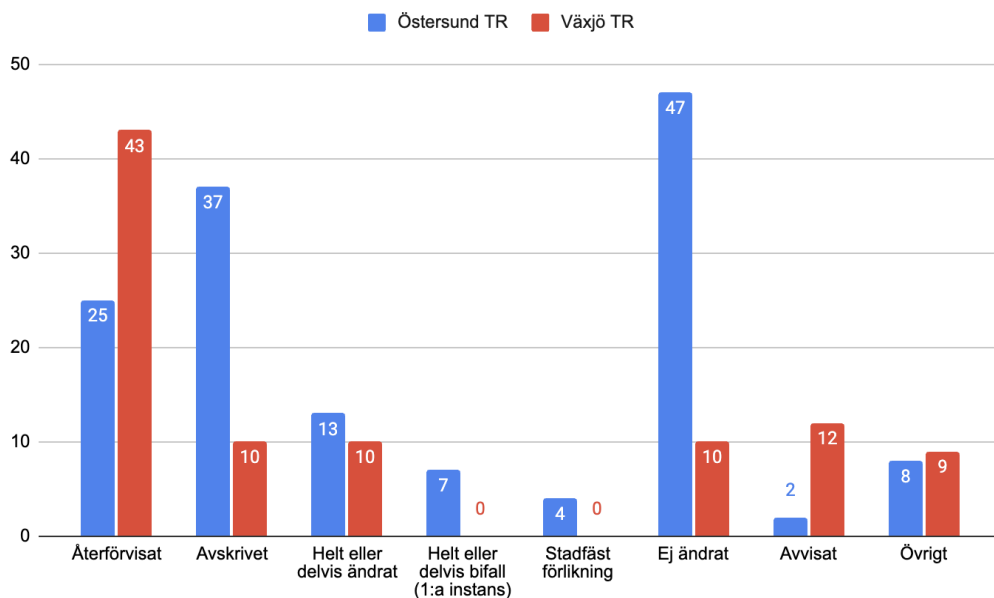
Av tabell 2 kan utläsas att, i de mål där domstolen *avslutat målet (genom dom eller slutligt beslut)*, så har 17 procent (Östersund) respektive 46 procent (Växjö) av målen utmynnat i upphävande av Skogsstyrelsens beslut och återförvisning till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning (förenat med avverkningsförbud till dess att Skogsstyrelsen fattat nytt beslut). Vidare har 26 procent (Östersund) respektive 11 procent (Växjö) av sådana beslut utgjorts av avskrivningar på grund av återkallelse av avverkningsanmälan från verksamhetsutövaren. I dessa fall understryker domstolen att ingen avverkning får ske eftersom aktuell avverkningsanmälan återkallats.

Av tabellen kan vidare utläsas att kategorierna återförvisning, avskrivning, helt eller delvis ändrat, helt eller delvis bifall och stadfäst förlikning utgör 60 procent (Östersund) respektive 67 procent (Växjö) av utfallen. Dessa innebär i många fall ett utfall i linje med överklagandet, och kan i alla fall konstateras skilja sig från Skogsstyrelsens beslut. Vidare kan utläsas att endast 33 procent (Östersund) respektive 11 procent (Växjö) av målens utfall har kategoriserats som "ej ändrat".

Rad:	Beslut:	Östersund TR	% Andel	Växjö TR	% Andel
1	Återförvisat	25	17%	43	46%
2	Avskrivet	37	26%	10	11%
3	Helt eller delvis ändrat	13	9%	10	11%
4	Helt eller delvis bifall (1:a instans)	7	5%	0	0%
5	Stadfäst förlikning	4	3%	0	0%
6	Ej ändrat	47	33%	10	11%
7	Avvisat	2	1%	12	13%
8	Övrigt	8	6%	9	10%
9	Totalt antal beslut:	143		94	
10	Antal beslut ej i linje med Skogsstyrelsens beslut (rad 1-5):	86	60%	63	67%

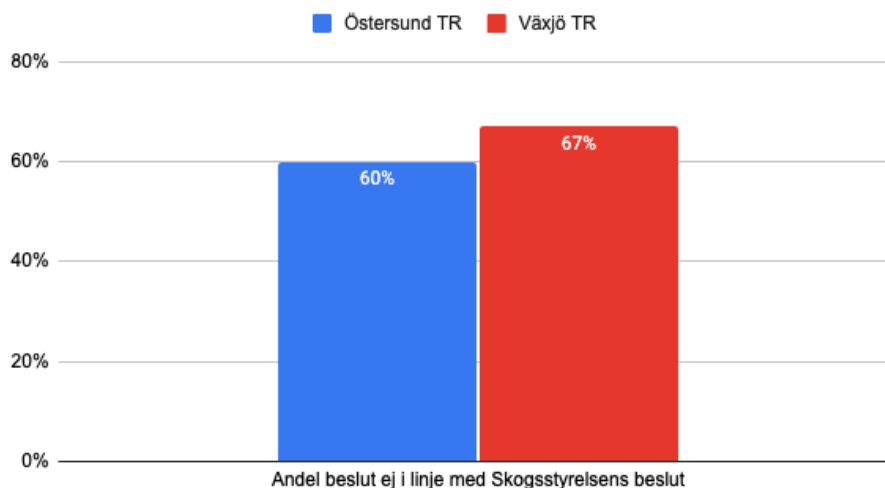
Tabell 2: Statistik över utfall för överklagande av Skogsstyrelsens beslut i Östersund och Växjö tingsrätt

Statistik Östersund TR and Värjö TR

Figur 3: Illustration över utfall för överklagande av Skogsstyrelsens beslut i Östersund och Värjö tingsrätt

Andel beslut ej i linje med Skogsstyrelsens beslut

Figur 4: Andel beslut ej i linje med Skogsstyrelsens beslut

Av Nacka tingsrätts egen statistik för 2024 framgår att av de 130 skogsmål (Nacka tingsrätts egen kategorisering) som kom in till domstolen under 2024 har 48 procent återförvisats, 44 procent ej ändrats (inklusive avskrivet, avslagits, avvisats), 7 procent helt eller delvis ändrats och 1 procent ej avgjorts (vid datum för remissvar den 13 maj 2025) (Nacka mark och miljödomstol 2025).

Det faktum att domstolen i så hög andel av fallen (17, 46 respektive 48 procent) undanröjer Skogsstyrelsens beslut (även s.k. nollbeslut) och återförvisar målen till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning och utredning, visar att Skogsstyrelsen återkommande underlåter att handlägga inkomna avverkningsanmälningar korrekt i enlighet med gällande rätt.

Återförvisning (liksom ändringar och avskrivningar efter återkallande) tyder på att myndigheten underlåter att vidta de utredningsåtgärder som behövs för att uppfylla miljöbalkens och skogsvårdslagens krav, exempelvis att tillräckligt beakta skyddade arter eller naturvärden samt tillhörande försiktighetsmått innan avverkning tillåts. Detta understryker att det rör sig om ett systematiskt problem i Skogsstyrelsens handläggning, där domstolarna återkommande konstaterar att beslutsunderlaget varit otillräckligt - med andra ord att myndigheten inte vidtagit erforderliga utredningsåtgärder. I 3.3 Genomgång av domar så redovisas mer specifikt enstaka fall för att tydliggöra statistiken och domstolarnas praxis.

3.3 Genomgång av domar³

Nedan följer en genomgång av fem domar från respektive mark- och miljödomstol och syftar till att ge en mer djupgående bild av Skogsstyrelsens underlåtenhet i fråga om sitt tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler.

Domarna gäller miljöorganisationers överklaganden av Skogsstyrelsens underlåtenhet att vidta tillsynsåtgärder i fall där det inom avverkningsanmällda områden förekommer höga naturvärden i form av naturvårdsarter, rödlistade - och fridlysta arter.

Notera dock att genomgången nedan av domar enbart utgör ett litet urval av de domar där mark- och miljödomstolen konstaterar att Skogsstyrelsen har brustit i sin handläggning i

³ I samtliga citat nedan är fetmarkering vår

enlighet med gällande rätt och därför undanröjt Skogsstyrelsens beslut och återförvisat ärendet till tillsynsmyndigheten (samt beslutat om avverkningsförbud till dess att Skogsstyrelsen på nytt avgör ärendet). Samtliga domar återfinns i Bilaga 3-7.

3.3.1 Växjö mark- och miljödomstol

I mål M 5157-24 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning utan att pröva behov av försiktighetsmått trots uppgifter från miljöorganisation om att det inom de avverkningsanmälda områdena förekom knärot och talltita. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade ärendet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning grundat på följande:

“Med stöd av det underlag som föreligger i målet kan domstolen konstatera att i vart fall inom ett av de avverkningsanmälda områdena finns förekomst av knärot och talltita. Det kan därför inte uteslutas att de åtgärder som bolaget vill genomföra kan strida mot både 4 och 8 §§ artskyddsförordningen (2007:845).

Ärendet har avslutats utan någon åtgärd från Skogsstyrelsens sida. Myndigheten har gjort detta utan att redovisa några skäl och utan att ha gjort någon prövning av frågan om behov av försiktighetsmått. **Det får anses ankomma på Skogsstyrelsen i sin egenskap av tillsynsmyndighet enligt miljöbalken att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva behovet av försiktighetsmått med anledning av avverkningsanmälan i förevarande fall.** Ärendet ska därför återförvisas dit för fortsatt handläggning där Skogsstyrelsen skriftligen meddelar ett motiverat och överklagningsbart beslut i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900).”

I mål M 5432-24 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning i område med vissa försiktighetsåtgärder. Frågan i målet är om avverkning i enlighet med anmälan riskerar att på ett förbjudet sätt skada exemplar av skyddade fågel- och växtarter enligt 4 och 8 §§ artskyddsförordningen (2007:845). Domstolen gör följande bedömning:

“Underlaget i målet anger att det inom det avverkningsanmälda området påträffats bland annat knärot och entita. Det kan därför inte uteslutas att de åtgärder som

[verksamhetsutövaren] vill genomföra kan strida mot både 4 och 8 §§ artskyddsförordningen (2007:845).

Ärendet har avslutats utan någon åtgärd från Skogsstyrelsens sida. Myndigheten har gjort så **utan att redovisa några skäl och utan att ha gjort någon prövning av frågan om behov av försiktighetsmått. Det ankommer på Skogsstyrelsens i egenskap av tillsynsmyndighet enligt miljöbalken att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva behovet av försiktighetsmått med anledning av avverkningsanmälan i förevarande fall.** Ärendet ska därför återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Det bör förordnas att avverkningsåtgärderna enligt anmälan ska vara förbjudna till dess Skogsstyrelsen beslutar annat.”

I mål M 5392-24 överklagas Skogsstyrelsens nollbeslut att inte utföra tillsyn efter inkommen tillsynsbegäran. Området som målet berör hyser bland annat talltita och inga försiktighetsmått med avseende på fågellivet har föreslagits vid utförandet av åtgärderna. Domstolen undanröjde därför Skogsstyrelsens beslut och återförvisade ärendet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning. Domstolen uppger följande:

“Vid prövningen av en anmälan för samråd har prövningsmyndigheten, med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, att överväga om det finns anledning att meddela ett föreläggande. Eftersom artskyddsförordningen är att se som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter, måste prövningen innefatta en bedömning av hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten. **Skogsstyrelsen har alltså haft en skyldighet att bedöma om det föreligger risk för skada på en fridlyst art och att, under vissa förutsättningar, förelägga om åtgärder.** Av handlingarna framgår att de anmälda avverkningarna ska utföras inom ett område som hyser bland annat talltita och att inga försiktighetsmått med avseende på fågellivet har föreslagits vid utförandet av åtgärderna. **Det framstår som oklart om en otillåten påverkan på skyddade arter i området kan komma att ske och en avverkning riskerar att medföra irreversibla skador på området. Det behöver därmed utredas ytterligare vilka försiktighetsmått som eventuellt behöver vidtas i ärendena.** Mark- och miljödomstolen bedömer att det är befogat att tills vidare förbjuda skogsavverkning inom de anmälda

områdena i avvaktan på vidare handläggning av ärendet eller tills målen slutligen har avgjorts.”

I mål M 5016-24 överklagades Skogsstyrelsens underlåtenhet att vidta tillsynsåtgärder mot bakgrund av den information klagande sänt till Skogsstyrelsen. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade ärendet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning baserat på följande:

“Knärot är fridlyst enligt 8 § artskyddsförordningen. Mark- och miljööverdomstolen har i tidigare artskyddsmål angett att det i fråga om verksamheter där syftet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada fridlysta växter krävs att det finns en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att förbudet i 8 § artskyddsförordningen ska aktualiseras (se bl.a. rättsfallet MÖD 2016:1 och MÖD 2023-05-30 M 6643-22)”

“I nu aktuellt avverkningsområde som är det område som omfattas av gjord begäran om tillsyn har Tjust Fågelklubb hittat knärot dels i områden som ligger utanför uppgivna hänsynsområden och dels i hänsynsområden vilka undantagits från avverkning. Det är dock svårt att utifrån översänt material i målet och otydligheten i Skogsstyrelsens handläggning skaffa sig en samlad bild av den totala förekomsten av knärot respektive hur mycket som avsatts i s k hänsynsområden. Bl. a. är kartmaterialet som bifogats markägarens hänsynsåtagande från den 18 september 2024 inte läsbart. **Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att det på befintligt material i målet inte går att utesluta att avverkning skulle kunna innebära en risk för påverkan på knärotens bevarandestatus i området. Underlaget måste därför kompletteras och ny bedömning göras. En sådan bedömning bör dock göras av förstainstansmyndigheten d.v.s. Skogsstyrelsen.** Målet bör även av den anledningen återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning. För att inte avverkningen ska fortgå under tiden handläggningen pågår i Skogsstyrelsen bör återförvisningen kombineras med ett avverkningsförbud som gäller till dess Skogsstyrelsen beslutar annat.”

I mål M 5398-24 överklagas Skogsstyrelsens nollbeslut att tillåta avverkning utan utreda eller att fatta beslut om försiktighetsåtgärder trots påvisad förekomst av naturvårdsarter och rödlistade arter i det avverkningsanmälda området. Frågan i målet är om avverkningen i enlighet med anmälan riskerar att på ett förbjudet sätt skada exemplar av skyddade fågel- och

växtarter enligt 4 § och 8 § (2007:845) artskyddsförordningen. Domstolen beslutar om interimistiskt förbud i väntan på vidare handläggning. Följande bedömning görs:

“Vid prövningen av en anmälan för samråd har prövningsmyndigheten, med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, att överväga om det finns anledning att meddela ett föreläggande. Eftersom artskyddsförordningen är att se som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter, måste prövningen innefatta en bedömning av hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten. Skogsstyrelsen har alltså haft en skyldighet att bedöma om det föreligger risk för skada på en fridlyst art och att, under vissa förutsättningar, förelägga om åtgärder. **Mark- och miljödomstolen konstaterar att den anmälda avverkningen ska utföras inom ett område som hyser höga naturvärden. Det behöver därmed utredas ytterligare vilka försiktighetsmått som behöver vidtas i ärendet. En avverkning riskerar att medföra irreversibla skador på skyddade arter.** Mark- och miljödomstolen bedömer att det är befogat att tills vidare förbjuda skogsavverkning inom de anmälda områdena i avvaktan på vidare handläggning av ärendet eller tills målet slutligen har avgjorts.”

3.3.2 Östersund mark- och miljödomstol

I mål M 100-24 överklagades Skogsstyrelsens beslut att inte utreda inkomna uppgifter angående fridlysta och rödlistade arter samt naturvärdesarter inom det avverkningsanmälda området. Domstolen upphävde Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning enligt följande bedömning:

“Målet gäller en anmälan för samråd till Skogsstyrelsen om en skogsbruksåtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, se 12 kap. 6 § miljöbalken. Av 2 kap. 1 § miljöbalken följer att alla som bedriver en verksamhet är skyldiga att visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas. Därmed måste verksamhetsutövaren kunna redogöra för miljökonsekvenserna av sitt handlande, vilket i det här fallet även omfattar hur åtgärden påverkar skyddade arter. Verksamhetsutövaren ska med detta som utgångspunkt, söka kompletterande information om specifika artförekomster och delge denna information till myndigheter i samband med en anmälan eller tillståndsansökan. Vid behov ska myndigheten hjälpa verksamhetsutövaren med förtydligande av vad som krävs (Mark- och

miljööverdomstolens avgörande den 18 augusti 2023, mål nr M 9596-22). Skogsstyrelsen får även enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller, om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, förbjuda verksamheten.

Med hänvisning till de uppgifter som har framkommit i ärendet angående fridlysta och rödlistade arter samt naturvärdesarter inom det avverkningsanmälda området, krävs en utredning och därefter övervägande av hänsynstagande baserat på de fynd som görs. En sådan utredning bör enligt instansordningens princip utföras i första instans. Mark- och miljödomstolen finner därför att målet även i denna del ska återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt utredning och prövning i enlighet med domskälen. Till dess att Skogsstyrelsen på nytt avgör ärendet ska avverkning av anmält skogsområde vara förbjuden.”

I mål M 124-23 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots inkomna uppgifter om bland annat tretåig hackspett i området. Domstolen upphävde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Skogsstyrelsen har alltså haft en skyldighet att bedöma om det föreligger risk för skada på en fridlyst art och att, under vissa förutsättningar, förelägga om åtgärder. För att kunna göra en sådan prövning måste en bedömning göras av skyddade arters förekomst i området och om det med anledning av den planerade åtgärden föreligger risk för skada på arten på sätt som anges i artskyddsförordningen. Om så är fallet måste också göras en bedömning av om det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder så att inte skada uppstår. För detta ändamål måste det finnas underlag som medger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på skyddade arter (se MÖD 2013:13).”

“Sammanfattningsvis bedömer domstolen att den anmälda skogsbruksåtgärden riskerar att överträda förbudet i 4 § p. 4 artskyddsförordningen genom påverkan på tretåig hackspett. Det föreligger inte någon platsspecifik utredning eller bedömning som visar att åtgärden saknar betydelse för att bibehålla populationen på en sådan nivå att den

långsiktigt finns kvar inom sitt naturliga utbredningsområde. Överklagandet bifalls på så sätt att målet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt utredning och prövning.

Eftersom mark- och miljödomstolen enligt ovan bedömt att den anmälda åtgärden inte kan genomföras enligt avverkningsanmälan utan risk för att förbudet i 4 § p. 4 artskyddsförordningen överträds finns det skäl att förordna att de anmälda avverkningsåtgärderna på fastigheten Svensta 1:133 inte får genomföras till dess Skogsstyrelsen på nytt avgör ärendet.”

I mål M 906-24 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning i ett område med bla tretåig hackspett och knärot. Domstolen upphävde Skogsstyrelsens beslut och återförvisar målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjuder avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen avgjort ärendet eller förordnar annat grundat på följande bedömning:

“Domstolen anser att **den utredning som finns i målet inte utgör ett tillräckligt underlag för att bedöma risken för påverkan på den tretåiga hackspetten om den anmäla avverkningen genomförs.** Med hänsyn till det bristande underlaget är det enligt domstolens mening inte möjligt att ta ställning till om skötselmetoden utglesning, skogens talldominans samt det aktuella områdets närhet till barnnaturskogar och frivilliga avsättningar medför att åtgärden inte kommer att påverka den kontinuerliga ekologiska funktionaliteten för dess livsmiljöer i närområdet. Mot denna bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen att det behövs en närmare utredning av vilka livsmiljövärden som finns i anmält område för att kunna bedöma om avverkningen riskerar att störa den tretåiga hackspetten i strid med artskyddsförordningen eller om det krävs ytterligare skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Det finns därför skäl att återförvisa målet till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling”

“Föreningen har gett in uppgifter om att knärot förekommer i stort antal i det avverkningsanmälda området. **Knärot är skyddad enligt artskyddsförordningen. Några överväganden om knärot har inte gjorts inom ramen för Skogsstyrelsens handläggning.** Det finns enligt domstolens bedömning risk för påverkan på knärot i området, exempelvis på grund av skador från skogsbruksmaskiner samt omdaning av ett stort antal växtplatser med ökat ljusinsläpp och minskad luftfuktighet till följd av den planerade utglesningen. Vad

bolaget i anmälan angett om att förhindra eller begränsa körskador adresserar inte knärot i tillräcklig grad.

Sammantaget behövs det enligt domstolen en närmare utredning huruvida planerade skogsbruksåtgärder riskerar att påverka bevarandestatusen för knärot i strid med artskyddsförordningen eller om det krävs ytterligare skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Det finns därför även skäl att återförvisa målet till Skogsstyrelsen för ytterligare utredning gällande avverkningens påverkan på knärot.”

“Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att den utredning som finns i målet inte är tillräcklig för att kunna ta ställning till om den anmälda avverkningen kommer att störa den tretåiga hackspetten eller riskera att påverka knärotens bevarandestatus på ett sätt som är förbjudet enligt 4 och 8 §§ artskyddsförordningen, eller om det finns behov av ytterligare skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Målet ska därför återförvisas till Skogsstyrelsen för ytterligare utredning. Med hänsyn till risken för störning av tretåig hackspett och påverkan på knärot bör avverkning av anmält skogsområde fortsatt förbjudas till dess att Skogsstyrelsen avgjort ärendet eller förordnat annat.”

I mål M 1467-24 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Domstolen upphävde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Målet gäller en anmälan till Skogsstyrelsen om åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. **Vid en sådan anmälan är Skogsstyrelsen skyldig att bedöma om det föreligger risk för skada på hotade och skyddade arter om avverkningen genomförs.** SCA anmälde den aktuella avverkningen den 26 augusti 2021.

En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat (se 9 kap. 6 c § miljöbalken). Skogsstyrelsen upprättade ingen formell beslutshandling, men myndighetens underlåtenhet att fatta beslut om försiktighetsmått inom sex veckor från anmälan utgör ett överklagbart beslut (se MÖD 2020:45).

Skogsstyrelsen har i yttrande till mark- och miljödomstolen upplyst om att myndigheten har begärt in uppgifter och kompletteringar från markägaren med anledning av uppgiften om förekomsten av den fridlysta arten knärot. Skogsstyrelsen har därför bedömt att ärendet bör återförvisas till myndigheten för fortsatt handläggning och beslut. **Mot denna bakgrund och med hänsyn till de uppgifter om artförekomst som framkommit i målet, är det nödvändigt att frågan om vilka skyddsåtgärder som kan behöva vidtas för att förbuden i artskyddsförordningen inte ska riskera att överträdas utreds vidare. En sådan utredning bör, i enlighet med instansordningsprincipen, utföras av Skogsstyrelsen som första instans.** Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att målet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning. Det finns alltså skäl att förbjuda avverkning i avvaktan på kompletterande utredning i målet.”

I mål M 3815-23 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning i område som område berörs av habitatmodell för tretåig hackspett som pekar ut det som potentiellt värdefull livsmiljö för arten. Domstolen upphäver Skogsstyrelsens beslut och återförvisar målen till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning och beslut samt förbjuder de anmälda avverkningsåtgärderna till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Skogsstyrelsen har haft en skyldighet att bedöma om det föreligger risk för skada på en fridlyst art och att, under vissa förutsättningar, förelägga om åtgärder. För att kunna göra en sådan prövning **måste** en bedömning göras av skyddade arters förekomst i området och om det med anledning av den planerade åtgärden föreligger risk för skada på arten på sätt som anges i artskyddsförordningen. Om så är fallet **måste** också göras en bedömning av om det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder så att inte skada uppstår. För detta ändamål **måste** det finnas underlag som medger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på skyddade arter (se MÖD 2013:13)”

“Skogsstyrelsens bedömning synes enligt mark- och miljödomstolen grundad på förhållandena före avverkningen snarare än en bedömning av densamma. **Handläggningen har till synes gjorts utan hänsyn till uppgifter såsom typen av skog, placering i terräng eller skötselmetod(...)** Med hänsyn till takten med vilken denna typ av habitat återbildas, **bedömer domstolen att det inte är tillräckligt eller i linje med försiktighetsprincipen att,**

såsom Skogsstyrelsen synes avse, agera först om eller när habitatförluster konstaterats och därefter eventuellt revidera bedömningar för tretåig hackspett i Västerbottens fjällkommuner. I frågor om påverkan på habitat är även risk för fragmentering av betydelse. (...) Sammantaget kan det inte anses klarlagt att enskilda avverkningar i allmänhet eller det aktuella avverkningsanmälda området är utan betydelse för den tretåiga hackspettens möjlighet att återupprätta eller bibehålla populationen på en tillfredsställande nivå. **Mark- och miljödomstolens utgångspunkt är att skogens funktion måste bedömas utifrån de kumulativa effekter som uppstår vid ökad fragmentering. Det finns därför en risk för att de åtgärder som Allmänningsskogen vill vidta i avverkningsområdet hamnar i konflikt med bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen...**Med hänsyn till det ovan anförda framstår det som nödvändigt att frågan om vilka skyddsåtgärder som kan vidtas för att förbudet i 4 § artskyddsförordningen inte ska riskera att överträdas för i vart fall tretåig hackspett **utreds vidare**. Men med tanke på de uppgifter som har ingivits angående bl.a. talltita samt naturvärdesarter inom de avverkningsanmälda områdena, **krävs även en utredning och därefter övervägande om hänsynstagande baserat på de fynd som framkommer**. Sådan utredning bör utföras i första instans. Överklagandet ska således bifallas på så sätt att målet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning.”

3.3.3 Nacka mark- och miljödomstol

I mål M 2253-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att hela det avverkningsanmälda området var listat som nyckelbiotop och dessutom hyste dokumenterat höga naturvärden. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

"Domstolen konstaterar följaktligen att det avverkningsanmälda området hyser dokumenterat höga naturvärden och att åtgärder som påverkar dessa värden negativt därmed kan medföra skada eller olägenhet för miljön.

Efter en anmälan om avverkning är Skogsstyrelsen skyldig att bedöma om det finns risk för skada för miljön och vid behov förelägga om förbud eller skyddsåtgärder. **Någon närmare**

kartläggning av vilken påverkan de anmälda avverkningsåtgärderna kommer att få på de värden som finns i området och vilka avvägningar som gjorts i fråga om de olika intressen som behöver beaktas har inte redovisats. Inte heller har försiktighetsmått föreskrivits, trots de värden som området hyser. Det finns av den anledningen skäl att återförvisa ärendet till Skogsstyrelsen för ytterligare utredning i dessa avseenden och beslut om eventuella förbud eller skyddsåtgärder."

I mål M 5784-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att det anmälda området hyser höga naturvärden och att det har noterats förekomst av skyddade arter; både rödlistade arter, fridlysta arter och signalarter. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Av den utredning som fågelklubben har gett in framgår bl.a. att det anmälda området hyser höga naturvärden och att det har noterats förekomst av skyddade arter; både rödlistade arter, fridlysta arter och signalarter. Att bedriva avverkning i området skulle kunna orsaka en oacceptabel påverkan på dessa arter och på miljön.

Skogsstyrelsen har inte redovisat någon närmare bedömning av vilken påverkan de anmälda avverkningsåtgärderna kommer att få på de värden som finns i området eller vilka avvägningar som gjorts i fråga om de intressen som behöver beaktas. Inte heller har försiktighetsmått föreskrivits. Domstolen bedömer att det inte är lämpligt att domstolen i egenskap av överprövningsinstans föregår den bedömning som Skogsstyrelsen ska göra i form av tillsynsmyndighet. Det finns därför skäl att återförvisa ärendet till Skogsstyrelsen för ytterligare utredning i dessa avseenden och för att fatta beslut om eventuella förbud eller skyddsåtgärder.”

I mål M 6945-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att ideella inventerare funnit att området hyste höga naturvärden i form av bland annat fridlysta arter. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Skogsområdets höga naturvärden framgår av de artförekomster i området som föreningen har påvisat. Orsa Besparingsskog och Skogsstyrelsen har inte heller ifrågasatt artfynden i området. Domstolen konstaterar följaktligen att det avverkningsanmälda området hyser höga naturvärden i form av bland annat fridlysta arter och att åtgärder som påverkar dessa värden negativt därmed kan medföra skada eller olägenhet för miljön.

Efter en anmälan om avverkning är **Skogsstyrelsen skyldig att bedöma om det finns risk för skada för miljön och vid behov förelägga om förbud eller skyddsåtgärder. Någon närmare kartläggning av vilken påverkan de anmälda avverkningsåtgärderna kommer att få på de värden som finns i området och vilka avvägningar som gjorts i fråga om de olika intressen som behöver beaktas har inte redovisats. Inte heller har försiktighetsmått föreskrivits, trots de värden som området hyser.** Det finns av den anledningen skäl att återförvisa ärendet till Skogsstyrelsen för ytterligare utredning i dessa avseenden och beslut om eventuella förbud eller skyddsåtgärder.”

I mål **M 6533-24** överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att det aktuella skogsområdet var en kalkbarrskog med en ålder på 120–250 år, hade mycket höga naturvärden och bland annat var habitat för flera fridlysta fågelarter under pågående häckningstid, såsom tjäder och spillkråka. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Naturskyddsföreningen har bland annat redogjort för vissa iakttagelser av spår från spillkråka och tjäder i avverkningsområdet. Detta tillsammans med övrig utredning indikerar att de fågelarterna använder området som revir eller häckningsplats. Det finns därför en risk att de åtgärder som Hans Pettersson vill vidta i avverkningsområdet hamnar i konflikt med bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen.

Domstolen kan konstatera att **någon närmare bedömning av vilken påverkan de anmälda avverkningsåtgärderna kommer att få på skyddade arter och de naturvärden som finns i området, och vilka avvägningar som gjorts i fråga om de intressen som behöver beaktas, inte har redovisats. Inte heller har försiktighetsmått föreskrivits.** Domstolen

bedömer att det inte är lämpligt att domstolen i egenskap av överprövningsinstans föregår den bedömning som Skogsstyrelsen ska göra i form av tillsynsmyndighet. Mark- och miljödomstolen återförvisar därför målet till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling. **Det ankommer härvid på Skogsstyrelsen att föranstalta om den utredning som ärendets beskaffenhet kräver och att skriftligen motivera sitt beslut.** De invändningar som Naturskyddsföreningen framställt mot den anmälda avverkningen får därmed prövas av Skogsstyrelsen.”

I mål **M 10015-24** överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att Naturskyddsföreningen vid ett fältbesök bland annat gjort noteringar om sju naturvårdsarter, varav fem är rödlistade. Bland annat noterades den fridlysta arten knärot, rik förekomst av död ved och tillhörande rödlistade vedsvampar som rynkskinn och rosenticka. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“**Skogsstyrelsen har en skyldighet att, efter anmälan om skogsavverkning, bedöma om det finns risk för skada på skyddade arter och under vissa förutsättningar förelägga om åtgärder.** Mot bakgrund av vad som framkommit avseende områdets naturvärden och förekomst av skyddsvärda arter **bedömer domstolen att ärendet inte är tillräckligt utrett avseende dessa frågor.** Ärendet bör därför återförvisas till Skogsstyrelsen för nödvändiga utredningar och beslut.”

3.3.4 Umeå mark- och miljödomstol

I mål **M 1808-24** överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att det anmälda området innehåller fynd av knärot och andra rödlistade arter. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Delar av anmält område hade redan avverkats vid prövningen i domstolen. Domstolen gör följande bedömning:

“**Om en anmälan inte är tillräcklig för tillsynsmyndighetens bedömning bör myndigheten begära in kompletteringar i form av kartor eller ytterligare beskrivning**

av den planerade verksamheten eller åtgärden. Med stöd av 2 kap. 1 § miljöbalken kan tillsynsmyndigheten begära att verksamhetsutövaren ska redogöra för hur relevanta delar av hänsynsreglerna uppfylls.

Av handlingarna i målet framgår att Skogsstyrelsen inte begärt in någon komplettering.

Naturskyddsföreningen har redogjort för fynd av bland annat knärot inom det avverkningsanmälda området. Detta tillsammans med redovisning av övriga rödlistade arter indikerar att skogen har lång kontinuitet och möjligen relativt hög naturvärden. Det finns därför en risk att de åtgärder som Göran Niemi vill vidta i avverkningsområdet strider mot bestämmelserna i 8 § artskyddsförordningen. En del av det avverkningsanmälda området har enligt uppgifter från Naturskyddsföreningen och Skogsstyrelsen redan hunnit avverkas innan beslutet om avverkningsförbud men, så vitt är känt för domstolen, är området med knäroten till viss del ännu inte avverkad. De övriga rödlistade arter som Naturskyddsföreningen nämner saknar formellt skydd men förekomst av dessa arter indikerar att det kan förekomma skyddade arter (...)

Med hänsyn till det nya underlaget och att förekomsten av knärot är nya uppgifter för Skogsstyrelsen samt instansordningsprincipen bör målet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning. Det ankommer på Skogsstyrelsen att besluta om den utredning som ärendets beskaffenhet kräver och att skriftligen motivera sitt beslut.

I avvaktan på detta ska domstolens **förbud mot fortsatt avverkning** inom det avverkningsanmälda området gälla till dess Skogsstyrelsen fattat beslut i ärendet.”

I mål M 3382-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att det funnits spår från bl.a. tretåig hackspett i det avverkningsanmälda området. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Föreningen har i mark- och miljödomstolen redogjort för att det finns spår från bl.a. tretåig hackspett i det avverkningsanmälda området. Påståendet får visst stöd i den utredning som åberopats. Det finns därför en risk att de åtgärder som Holmen vill vidta i avverkningsområdet hamnar i konflikt med bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen (2007:845).

Skogsstyrelsen har utan närmare motivering beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av Holmens avverkningsanmälan. Detta trots att det i ärendet inkom uppgifter som borde ha utretts. Detta är inte en korrekt handläggning och något motiverat beslut att överpröva finns inte. Målet bör redan av detta skäl återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 16 oktober 2024 i mål M 11421-24 och den 29 juni 2023 i mål M 4238-23). Det ankommer på Skogsstyrelsen att besluta om den utredning som ärendets beskaffenhet kräver och att skriftligen motivera sitt beslut.”

I mål M 3272-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att det förekommit skyddsvärda arter och naturvärden i övrigt i det avverkningsanmälda området. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Skogsstyrelsen har, som det får uppfattas, utan närmare motivering beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av den i målet aktuella avverkningsanmälan (jfr MÖD 2021:11).

Naturskyddsföreningen anförde redan vid Skogsstyrelsen att det förekommer skyddsvärda arter och naturvärden i övrigt i det avverkningsanmälda området. **Enligt domstolens mening borde Skogsstyrelsen ha tagit ställning till om uppgifterna föranledde några åtgärder och om de inte föranledde några åtgärder borde Skogsstyrelsen ha fattat ett motiverat beslut (jfr 32–34 §§ förvaltningslagen [2017:900]).** I det här fallet har Skogsstyrelsen anfört att uppgifterna inte bedömts.

Det är enligt instansordningsprincipen som utgångspunkt Skogsstyrelsen som först ska bedöma om uppgifter i ett ärende bör föranleda några förelägganden om åtgärder eller förbud. Domstolen anser i det här fallet att de uppgifter som föreningen fört fram om naturvärden, framförallt förekomsten av skyddade arter, har sådan relevans för bedömningen att de bör närmare utredas och bedömas av Skogsstyrelsen som första instans. (...) Målet bör alltså återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning och för att fatta ett motiverat beslut.”

I mål M 377-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att området har en förekomst av tretåig hackspett och att i vart fall delar av området används som häckningsplats för tretåig hackspett (nationellt rödlistad som nära hotad och upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet). Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Även om Sveaskog inte vid sin inventering noterat färsk spår av tretåig hackspett anser mark- och miljödomstolen att det genom föreningens uppgifter står klart att området har en förekomst av tretåig hackspett och att i vart fall delar av området används som häckningsplats. (...)

Enligt domstolens mening **framgår det av utredningen att en avverkning av området, trots anförda hänsyn, skulle innebära en störning av den tretåiga hackspetten, som är avsiktlig i den bemärkelse som avses i artskyddsförordningen.** Det framgår dock inte närmare hur stor störningen skulle vara och vilken betydelse den har för populationen.

Mark- och miljödomstolen bedömer alltså att utredningen inte är tillräcklig för att visa hur den tretåiga hackspetten skulle påverkas av den anmälda avverkningen. Det behövs en artspecifik utredning om vilka livsmiljövärden för tretåig hackspett som finns i de delar som Sveaskog avser att avverka och närmare hur livsmiljöerna ser ut i närområdet. Det behövs särskilt utredning om vilket behov tretåig hackspett har av området till följd av att det finns en boplatz inom området. Det anförda krävs också för bedömningen av vilka föreläggande eller förbud som kan behöva meddelas för skyddet av tretåig hackspett. **En sådan utredning bör inhämtas och bedömas i första instans. Skogsstyrelsens beslut bör därför upphävas och målet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning.**”

I mål M 3542-24 överklagades Skogsstyrelsens nollbeslut att inte vidta utredningsåtgärder och tillåta avverkning trots att den avverkningsanmälda skogen hyste höga naturvärden med flera rödlistade och fridlysta arter. I skogen levde bl.a. de fridlysta fågelarterna tretåig hackspett, spillkråka, lavskrika och järpe samt den fridlysta orkidén knärot. Dessutom hade Naturskyddsföreningen inkommit till Skogsstyrelsen med begäran om tillsyn avseende den anmäla avverkningen.

Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. Domstolen gör följande bedömning:

“Föreningen har redogjort för att flera fridlysta och nationellt rödlistade arter eller spår från dessa har observerats i det avverkningsanmälda området, bl.a. arterna tretåig hackspett och knärot. Påståendet får visst stöd i den utredning som åberopats. Det finns därför en risk att de åtgärder som Hans Hietala vill vidta i avverkningsområdet hamnar i konflikt med bestämmelserna i 4 och 8 §§ artskyddsförordningen (2007:845).

Skogsstyrelsen har utan närmare motivering beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av Hans Hietalas avverkningsanmälan. **Målet bör redan av detta skäl återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling** (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 16 oktober 2024 i mål M 11421-24 och den 29 juni 2023 i mål M 4238-23). **Det ankommer på Skogsstyrelsen att besluta om den utredning som ärendets beskaffenhet kräver och att skriftligen motivera sitt beslut. Vid denna utgång saknas skäl för domstolen att inhämta ytterligare utredning i målet eller ta ställning till övriga yrkanden.**

Med tanke på risken för störning av arterna bör avverkning och därmed sammanhängande skogsbruksåtgärder enligt anmälan förbjudas till dess att Skogsstyrelsen har utrett ärendet. Det finns skäl att förordna att beslutet i den delen ska gälla omedelbart.”

3.3.5 Vänersborg mark- och miljödomstol

I mål M 2628-23 hade Skogsstyrelsen förelagt verksamhetsutövaren att vidta vissa skyddsåtgärder vid föryngringsavverkning m.m. Beslutet överklagades av Naturskyddsföreningen Strömstad som yrkade på att hela området skulle undantas från skogsbruk, med stöd av bland annat att de två avverkningsanmälda skogarna var av vildmarkskaraktär och hyste höga naturvärden och utgjorde revis för bland annat den fridlysta arten tretårig hackspett. Domstolen undanröjde Skogsstyrelsens beslut och återförvisade målet till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning samt förbjöd avverkning av anmält område till dess Skogsstyrelsen meddelat beslut i ärendet. I målet prövas både artskyddsbestämmelser och kravet på bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 § Miljöbalken. Domstolen gör följande bedömning:

“Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är det uppenbart att de avverkninganmälda ytorna har sådana kvaliteter att de med stor sannolikhet hyser ytterligare skyddade och hänsynskrävande arter än de som redan identifierats vid platsbesöken. För att säkerställa att avverkningen inte kommer i konflikt med artskyddsförordningen eller behöver begränsas av ytterligare försiktighetsmått krävs en artskyddsutredning för området. Vidare behövs en redovisning av den planerade åtgärdens påverkan på områdets möjlighet att vidmakthålla kontinuerlig ekologisk funktion för de skyddade arter som redan konstaterats förekomma på platsen.

Redan på den grunden att tretåig hackspett har ett konstaterat revir och sannolikt även boplatser inom de anmälda ytorna gör att avverkningarna, även med de beslutade begränsningarna, kan ifrågasättas utifrån 4 § i artskyddsförordningen.

(...)

Mark- och miljödomstolen bedömer att Skogsstyrelsen, med hänvisning till kraven i 2 kap. 1 och 3 §§ MB och förbuden i artskyddsförordningen, för att kunna fatta beslut på ett fullödigt underlag borde ha förelagt verksamhetsutövaren att komplettera anmälan med de uppgifter som enligt ovan saknas. Målet ska redan på den grunden återförvisas till Skogsstyrelsen för vidare utredning.

(...)

Domstolen kan vidare konstatera att det varken av Skogsstyrelsens beslut eller ärendets akt framkommer om Skogsstyrelsen övervägt om den anmälda avverkningsmetoden uppfyller **kravet på bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 § MB**. Kravet ska, under förutsättning att åtgärden inte är förbjuden enligt andra bestämmelser i balken, beaktas vid bedömningen av avverkningarnas tillåtlighet. Som framgår ovan är det uppenbart att de aktuella ytorna uppvisar mycket höga naturvärden med varierade miljöer som ger förutsättningar för en hög biologisk mångfald både på habitat- och art-nivå. Att genom trakthyggesbruk ta bort sådana miljöer - med de effekter som det innebär av habitatförlust, fragmentering, förändrat mikroklimat, mykorrhizadöd m.m. - och ersätta med markberedda ytor för naturlig föryngring med frö/skärmtred ska jämföras med de konsekvenser som blir följden av alternativa brukningsmetoder som t.ex. kontinuitetsbruk.

Mark- och miljödomstolen bedömer att Skogsstyrelsen, om man först konstaterat att åtgärden inte hindras av förbuden i artskyddsförordningen, **borde förelagt verksamhetsutövaren att redovisa ett ekonomiskt underlag som möjliggör bedömningen av vad som utgör bästa möjliga teknik för skogsbruk på platsen i relation till rimlighetsavvägningen enligt 2 kap. 7 § MB**. Ett sådant underlag ska, för att möjliggöra en relevant jämförelse, sträcka sig över en lång tidsperiod. Även med anledning av att sådan handläggningsåtgärd inte genomförts och ärendet därför avgjorts utan komplett underlag ska målet återförvisas till Skogsstyrelsen.”

I mål M 714-24 överklagas Skogsstyrelsens nollbeslut att tillåta avverkning som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Skogsstyrelsen har inte tagit upp rubricerat ärende för handläggning inom den reglerade tidsfristen enligt 12 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Domstolen gör följande bedömning:

“En av orsakerna till att ärendet inte tagits upp för handläggning inom sexveckorsperioden är att det, då ärendet inkom, i Artportalen inte fanns några uppgifter om artfynd som uppfyllde de kriterier som satts av Skogsstyrelsen för att ett avverkningsärende ska sällas ut för manuell handläggning i myndighetens automatgenererade GIS-analys. Efter det att de sex veckorna passerat i ärendet har ett stort antal uppgifter om fridlysta arter registrerats i Artportalen.

Skogsstyrelsen har inte gjort någon noggrann utredning av de nya uppgifterna, men bedömer vid en översiktlig granskning att de inte motiverar någon ytterligare åtgärd i ärendet (...)

Målet gäller en anmälan till Skogsstyrelsen av en åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. **Vid en sådan anmälan är Skogsstyrelsen skyldig att bedöma om det föreligger risk för skada på en fridlyst art om avverkningen genomförs.** Skogsstyrelsen har inte upprättat någon formell beslutshandling, men det får anses att ett s.k. nollbeslut fattats den 12 januari 2024. **Myndighetens underlåtenhet att fatta beslut om försiktighetsåtgärder är överklag-bart.** Skogsstyrelsen har medgett att de av prioriteringsskäl inte tagit upp aktuell anmälan för handläggning inom den reglerade tidsfristen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att de uppgifter föreningen anfört föranleder ett behov av att anmälan bedöms enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, varför ärendet ska återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning. Domstolen finner även skäl att förordna om fortsatt förbud mot vidtagande av den anmälda åtgärden på sätt framgår av domslutet.”

I mål M 2605-24 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning med föreläggande om vissa försiktighetsåtgärder inom en viss del av det avverkningsanmälda området. Beslutet överklagas av Naturskyddsföreningen då området utgör lekplats för tjäder. Domstolen gör följande bedömning:

“Föreningen har yrkat att mark- och miljödomstolen ska återförvisa ärendet till Skogsstyrelsen för förnyad handläggning i enlighet med kunskapskravet och artvis vägledning för tjäder, för att säkerställa att kraven enligt artskyddsförordningen och EU-rätten, samt eventuellt övrigt som domstolen beslutar om.

(...)

Avverkningsområdet är beläget inom ett område med höga naturvärden och förekomst av tjäderspelplats i direkt närhet. Den anmälda avverkningen omfattar 4,8 hektar och Skogsstyrelsen har enbart förelagt om få generella skyddsvillkor vad gäller området runt

omkring yta A och B, vilket ligger inom ca 300 m av spelplatsen. Även om miljön runt dessa ytor bedöms ha något lägre värde för tjädern måste dess närhet till spelplatsen och betydelse för förflyttning till de uppväxtmiljöer som ska lämnas orörda beaktas i högre grad. Att endast spara asp, kjolgranar och naturvärdestallar är inte tillräckligt för att säkerställa en kontinuerlig ekologisk funktion mellan spelplatsen och uppväxtområdet vid surdrågen. **Vad föreningen anför om den glesa krontäckning som blir ett resultat av skyddsåtgärderna i område C, samt tiden för när skogsbruksåtgärder får påbörjas, behöver enligt domstolen tas i beaktande för att åtgärden inte ska riskera strida mot 4 § artskyddsförordningen (2007:845).**

Mark- och miljödomstolen gör, till skillnad från Skogsstyrelsen, bedömningen att bevarandet av de miljöer och strukturer som är av betydelse för tjäderns fortlevnad och reproduktion inte kan säkerställas med de skyddsåtgärder Skogsstyrelsen föreskrivit. Det kan således enligt domstolen inte anses visat att åtgärden inte riskerar att medföra otillåten skada på tjädern.

Vad gäller den artvisa vägledningen får det enligt domstolen anses utrett att de förhållanden som kvarstår på platsen, om avverkningen skulle ske i enlighet med Skogsstyrelsens beslut, skiljer sig väsentligt från de som fordras enligt vägledningen. Även om vägledningen inte i sig är rättsligt bindande anser domstolen att det vid en sådan avvikelse som är aktuell behöver motiveras hur kontinuerlig ekologisk funktionalitet ska säkerställas.

Sammantaget bedömer domstolen att de föreskrivna skyddsåtgärderna inte kan anses tillräckliga och det överklagade beslutet ska därför upphävas och målet ska återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning i enlighet med vad som ovan berörts. Till dess annat förordnas ska avverkning av anmält skogsområde vara förbjuden.”

I mål M 3467-24 överklagade Skogsdals Naturskyddsförening Skogsstyrelsens nollbeslut att tillåta avverkning i ett område där en mängd olika fridlysta och rödlistade arter rapporterats. Följande framgår av domen (Yrkanden m.m.):

“Föreningen har i huvudsak anfört följande. Den 19 maj 2024 skickade föreningen en tillsynsbegäran till Skogsstyrelsen med information om att bland annat de fridlysta och rödlistade arterna mindre hackspett, spillkråka, grön sköldmossa och knärot har sina

livsmiljöer i det avverknings-anmälda skogspartiet. Den 22 maj 2024 hade sex veckor passerat sedan avverkningsanmälan lämnades in. Trots upprepade förfrågningar till Skogsstyrelsen om hur informationen om de fridlysta arterna hanterats, har myndigheten inte vidtagit några åtgärder i ärendet.”

Domstolen gör följande bedömning:

“Föreningen har rapporterat in fynd av fridlysta och rödlistade arter i form av mindre hackspett, spillkråka, grön sköldmossa och knärot. Motparterna har inte bestritt förekomst av nämnda arter och utifrån vad som framkommit i målet framstår det inte som osannolikt att sådana skulle finnas inom avverkningsområdet. **Det finns därmed en risk att de anmälda åtgärderna hamnar i konflikt med bestämmelserna i artskyddsförordningen.**

Med hänsyn till vad som nu framkommit ska det överklagade beslutet upphävas och målet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling. Det ankommer härvid på Skogsstyrelsen att vidta den utredning som ärendets beskaffenhet kräver.

Eftersom ärendet nu visas åter till Skogsstyrelsen och det på föreliggande utredningsunderlag inte är klarlagt att avverkning kan ske med hänsyn till skyddade arter bör det interimistiska förbudet som mark- och miljödomstolen meddelade den 1 augusti 2024 fortsatt gälla till dess Skogsstyrelsen fattar beslut i ärendet eller annat beslutas.”

I mål M 4103-23 överklagades Skogsstyrelsens beslut att tillåta avverkning i ett område med förekomst av tretåig hackspett av föreningen BirdLife Sverige. Domstolen återförvisade ärendet till Skogsstyrelsen för fortsatt erforderlig handläggning samt framhöll att det förbud mot anmäld åtgärd i form av skogsavverkning inom aktuellt område som mark- och miljödomstolen beslutat den 6 september 2023 ska bestå till dess ärendet avslutats hos Skogsstyrelsen, eller Skogsstyrelsen dessförinnan förordnar annat.

Föreningen BirdLife Sverige har anfört följande (se domen under Grunder m.m.):

“Det aktuella området innefattar lämpligt habitat för tretåig hackspett. Vid besök av ideella inventerarare under fem timmar den 29 februari 2024 observerades ca 25 tallar med ringhack av varierande ålder spridda i hela avverkningsområdet. Detta ger tydliga indikationer på att

tretåig hackspett förekommer där. Vid besöket noterades även en hane av tretåig hackspett. Skogsstyrelsen har i sitt beslut inte tagit hänsyn till förekomsten av tretåig hackspett och ärendet måste återförvisas till Skogsstyrelsen för förnyad handläggning syftande till att förelägga verksamhetsutövaren att tillämpa skogsbruksmetoder. BirdLife har som bevisning åberopat fotografier tagna i aktuellt område samt förteckning över observationer i området.”

I domen framkommer att “Skogsstyrelsen har vid fältbesök på det anmälda området inte funnit några spår av tretåig hackspett. Även Länsstyrelsen i Värmlands län har besökt området och inte funnit några färska spår av tretåig hackspett.”

Domstolen gjorde följande bedömning:

“BirdLife har i Mark- och miljödomstolen redogjort för iakttagelser av spår från tretåig hackspett i avverkningsområdet, **vilka uppgifter vinner starkt stöd av åberopat underlag.** Vad som framkommit indikerar med viss styrka att tretåig hackspett använder området som revir eller häckningsplats. Vad Skogsstyrelsen och Erik Karlsson anfört medför inte annan bedömning. **Det finns därför en risk att de åtgärder som Erik Karlsson anmält hamnar i konflikt med bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen. Då behovet av hänsyn till tretåig hackspett inte beaktats i Skogsstyrelsens beslut bör ärendet återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling. Det ankommer därvid på Skogsstyrelsen att föranstalta om den utredning i fråga om förekomst av tretåig hackspett som ärendets beskaffenhet kräver** och därefter meddela de ytterligare beslut om skyddsåtgärder eller förbud som kan behövas. Det finns anledning att låta det interimistiska förbud som domstolen meddelat kvarstå till dess ärendet hos Skogsstyrelsen avslutats, eller Skogsstyrelsen dessförinnan beslutar annat.”

3.3.6 Sammanfattande slutsats av domarna

Sammanfattningsvis illustrerar ovan genomgång av domar från samtliga fem mark- och miljödomstolar att Skogsstyrelsen återkommande underlåter att uppfylla sin tillsynsplikt enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och att tillämpa artskyddsförordningens krav. Återkommande undanröjs myndighetens beslut och målen återförvisas för ny handläggning med interimistiska avverkningsförbud. Domstolarna gör detta därför att Skogsstyrelsen inte har gjort den faktabaserade art- och naturvärdesbedömning som krävs enligt lag, utan har tillåtit

avverkning trots av miljöorganisationer påvisade fynd av fridlysta arter såsom knärot, tretåig hackspett och spillkråka.

Dessa avgöranden pekar på att bristerna inte är isolerade eller undantagsfall utan systematiska och återkommande över hela landet. Domstolarna betonar gång på gång att erforderliga utredningar måste göras i första instans och att försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken ska tillämpas innan avverkning tillåts, en rättstillämpning som Skogsstyrelsen återkommande har underlåtit att följa. Den domstolspraxis som redovisats i detta avsnitt illustrerar tydligt ett systematiskt fel som motiverar JO:s granskning.

Skogsstyrelsen har själva påtalat att deras underlåtenhet att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva behovet av artskydd och försiktighetsmått är en konsekvens av bristande resurser som gör att de inte hinner utreda på ett tillräckligt sätt inom den så kallade sexvexkorsfristen (se tex Skogsstyrelsens 2025e). Vi menar att detta inte kan ses som en godtagbar ursäkt att underlåta att tillämpa gällande rätt (exempelvis då det inte finns något som juridiskt hindrar Skogsstyrelsen från att förlänga handläggningstiden bortom sex veckor, omfördelar sina resurser eller vidtar andra åtgärder).

4. Konsekvenser av brister

Skogsstyrelsens återkommande underlåtenhet att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att att pröva det lagenliga behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått (dvs att uppfylla sitt tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler), vilket beskrivits ovan, leder till intrång i enskildas grundläggande fri- och rättigheter (jfr JOs särskilda tillsynsansvar enligt 12 § lag (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO)).

Den offentliga makten ska utövas under lagarna (1 kap. 1 § Regeringsformen). Skogsstyrelsens underlåtenhet är i strid med gällande rätt samt enskildas grundlagsskyddade intresse av en lagenlig och korrekt behandling av myndigheter i deras myndighetsutövning. Rättsutvecklingen, det vill säga det stora antal domar samt den stora mängd information om naturvärden som inkommer till Skogsstyrelsen, bör förstås som en konsekvens av

myndighetens återkommande underlåtenhet att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått. Denna underlåtenhet har enorma konsekvenser för enskilda, idag och för framtida generationer, genom att skogar med höga naturvärden och skyddade arter oåterkalleligen avverkas.

Kalhygge, bild från Natursidan.se

Skogsstyrelsen (2023a, s. 10) har själv beskrivit att skogar med höga naturvärden som avverkas inte kan återskapas under överskådlig tid och har identifierat detta “som ett problem av särskilt brådskande karaktär”. Det är därför av yttersta vikt och dessutom brådskande att JO granskar Skogsstyrelsens handläggning av avverkningsanmälningar. Som framgår i Skogsstyrelsens (2023a) utvärdering av miljömålet Levande skogar, vilket beskrivits ovan, tillämpar myndigheten idag en restriktiv tillämpning av 12 kap 6 § miljöbalken, vilket innebär att skogar med höga naturvärden avverkas i hög takt. Skogsstyrelsen (2023a) menar själva att myndighetens restriktiva tillämpning av miljöbalken inte kan motiveras av juridiska skäl. Istället legitimeras myndighetens val genom att de i sin tillämpning tagit hänsyn till mer övergripande skogspolitiska styrningssignaler. Ovan har vi visat att Skogsstyrelsens restriktiva tillämpning av miljöbalken och artskyddsförordningen gång på gång underkänts i

domar från mark- och miljödomstolarna. Skogsstyrelsens underlåtenheter orsakar fara för den biologiska mångfalden och alltmer förstärkta klimatförändringar, vilket dessutom underminerar Sveriges möjligheter att uppnå nationella och internationella miljömål (IPBES 2024; Skogsstyrelsen 2023a).

Såsom redogjorts för ovan i avsnitt 2.1 innebär Skogsstyrelsens underlåtenhet även en ytterligare utarmning av den biologiska mångfalden. Sverige beskrivs ofta som ett skogsland och den svenska skogen har under de senaste åren blivit en alltmer uppmärksammas fråga bland svenska folket, exempelvis vill åtta av tio svenskar se ett skogsbruk som skyddar arters livsmiljöer (WWF Världsnaturfonden 2021). Skogen utgör också en kraftfull källa för vår folkhälsa och ett flertal studier visar att kontakten med skog och natur främjar både vår fysiska och psykiska hälsa och välbefinnande (Folkhälsomyndigheten 2025; Naturvårdsverket 2025). Likaså utgör skogen en förutsättning för turismnäring, friluftsliv och rekreation.

Skogar med höga naturvärden är av oerhört stor betydelse för oss människor och vår framtid och vi menar att det är tydligt att Skogsstyrelsens underlåtenhet i fråga om tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler drabbar starkt enskildas intressen av att leva med och nära en levande, rik och varierad natur. Det strider mot den resolution från FN:s råd för mänskliga rättigheter från år 2022 enligt vilken det är en mänsklig rättighet att ha en ren, hälsosam och hållbar natur omkring sig (FN 2022). Avverkningar av skogar med höga naturvärden som sker till följd av Skogsstyrelsens underlåtenhet enligt ovan innebär att dessa skogars ekosystem för alltid går förlorade (Skogsstyrelsen 2023a). Dessa ekosystem och dess biologiska mångfald kan på intet sätt ersättas eller omskapas genom nyplanterade träd och monokulturer. Avverkningar av skogar med höga naturvärden innebär dock inte bara en förlust av ekosystem och en mångfald av arter i nuet, utan en förlorad möjlighet för kommande generationer att uppleva det välbefinnande som dessa skogar erbjuder, vilket även är det skyddssyfte som framkommer i miljöbalkens portalparagraf. I denna portalparagraf framgår att "...bestämmelserna syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl" (1 kap. 1 § Miljöbalken).

Skogsstyrelsens underlåtenhet i fråga om tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler drabbar även naturen i sig hårt. Det medför bland annat att synnerligen värdefulla skogar avverkas, flera hundra år gamla träd fälls, djur och andra levande arter förlorar sina boningsplatser och hem. Av Miljöbalkens portalparagraf framgår att “naturen har ett skyddsvärde”. Ovan listade konsekvenser är primärt antropocentriska, dvs de har sin utgångspunkt i enbart *människors* välbefinnande och saknar hänsyn till naturen i sig och dess mångfald av djur och andra arter som bor i och är beroende av naturen och skogen för sin överlevnad. Vi vill dock understryka att även naturen i sig drabbas av Skogsstyrelsens underlåtenhet.

I och med Skogsstyrelsens underlåtenhet att vidta erforderliga utredningsåtgärder och att pröva behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått faller det idag på enskilda föreningar och miljöorganisationer samt ideellt engagerade personer att med egna medel och på sin fritid inventera avverkningsanmälda skogar efter skyddsvärda arter, rapportera artfynd till Artdatabanken, informera Skogsstyrelsen samt ta fram underlag för och överklaga Skogsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolarna. Det är ett ytterst tidskrävande och psykiskt påfrestande arbete då det inte sällan leder till konflikter, hat och hot (Naturskyddsföreningen 2019). Den bristande handläggningen får till följd att enskilda och miljöorganisationer gör verksamhetsutövarens arbete genom att inventera mark och rapportera arter vilket ligger under verksamhetsutövarens kunskapsansvar (se exv. SOU 2021:51 s. 886–888) samt Skogsstyrelsens ansvar genom att säkerställa att gällande rätt följs. Dessa ideellt engagerade personer har dock inte möjlighet att granska och överklaga mer än en bråkdel av alla avverkningsanmälningar.

Att Skogsstyrelsen underlåter att i sin praxis följa tillämplig, bindande lag och att tillsynsansvaret enligt ovan beskrivning därför faller på enskilda ideellt engagerade, medför även att tilltron till tillsynsmyndigheter och rättssamhället riskeras att allvarligt skadas och leda till ökad misstro mot samhällets viktiga offentliga institutioner.

Vidare innebär Skogsstyrelsens underlåtenhet enligt tidigare beskrivning att det allmännas resurser i onödan läggs på mark- och miljödomstolarna. För Skogsstyrelsen kan det innebära längre handläggningstider i de enskilda målen, vilket även drabbar markägare och verksamhetsutövare. Skogsstyrelsens underlåtenhet riskerar även att medföra att markägare

och/eller verksamhetsutövare begår brott mot miljöbalkens straffbestämmelser och att deras handlingar leder till irreversibla skador på naturmiljön och skyddade arter.

Sammanfattningsvis är Skogsstyrelsens systematiska underlåtenhet i fråga om tillsynsansvar över artskydd och andra naturskyddsregler i strid med enskildas intresse av att bli föremål för en lagenlig och korrekt behandling från myndigheter, vilket orsakar oåterkalleliga och omfattande skador för enskilda, natur och det allmänna. Avverkningstrycket på skogar med höga naturvärden är högt och det är synnerligen brådskande att JO agerar.

5. Begäran

Vi begär härmed att JO genomför en granskning av Skogsstyrelsens bristande handläggning i tillsynen av skogsbruksåtgärder, särskilt när det gäller utredning, tillsyn, förelägganden och övrig myndighetsutövning i samband med inkomna avverkningsanmälningar, fokus på följande frågor:

1. Skogsstyrelsen vidtar inte erforderliga utredningsåtgärder avseende inkomna avverkningsanmälningar
2. Skogsstyrelsen prövar inte på ett rättssenligt sätt behovet av artskydd och tillhörande försiktighetsmått avseende inkomna avverkningsanmälningar

Med hänsyn till den stora omfattningen av mål och de återkommande fel som begås i kombination med de irreparabla och omfattande konsekvenser detta får för bland annat enskilda och naturen m.m. (se ovan), och frågans särskilt brådskande natur, så begär vi i första hand att JO även vidtar egen utredning med fokus på Skogsstyrelsens **systematiska underlåtenhet** att tillämpa tillämplig rätt, med anledning av denna anmälan.

I andra hand önskar vi att JO för varje enskilt mål som nämns ovan granskar om Skogsstyrelsen har följt gällande lagar, närmare bestämt tillsynsansvaret med fokus på frågorna 1 och 2 ovan. Om JO väljer att genomföra prövningen på detta sätt, önskar vi få information om det för att kunna komplettera med status för respektive mål samt ytterligare

mål/ärenden/fall där avverkningsanmälningar inte granskats tillräckligt. Vi vill dock understryka att vi anser att detta ansvar inte primärt bör vila på enskilda ideellt engagerade personer och föreningar, på samma sätt som det lagenliga skyddet av skogen inte bör falla på ideella krafter utan åligger Skogsstyrelsen som sektorsansvarig tillsynsmyndighet.

6. Undertecknande organisationer

Denna JO-anmälan undertecknas av följande organisationer (se separata underskrifter nedan):

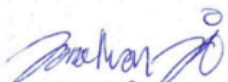
1. Svenska Naturskyddsföreningen (org. nr 802002-4280)
2. Jordens Vänner (org. nr 855100-9882)
3. Skydda Skogen (Skydda Skogen, Protect The Forest - Sweden) (org. nr 802445-0168)
4. Sveriges Ornitologiska Förening Birdlife Sverige (org. nr 802006-1126)
5. Greenpeace Sverige (org. nr 857204-4280)

Signatur:

Befattning:

Organisation:

Datum:

Ordförande
Jordens Vänner
30/9-2025

Signatur:

Befattning:

Organisation:

Datum:

Talesperson
Skydda Skogen
29/9 2025

Signatur:

Befattning: Ordförande

Organisation: Jordens Vänner

Datum: 2025-09-25

Signatur:

Befattning:

Organisation:

Datum:

Beatrice Rindevall
Ordförande
Svenska Naturskyddsföreningen
2 oktober 2025

Signatur:

Befattning:

Organisation:

Datum:

Ordförande Birdlife Sverige
26/9-25

Signatur:

Befattning:

Organisation:

Datum:

Sverige chef
Greenpeace (Föreningen Greenpeace-Norden)
2025/10/03

7. Referenser

Angelstam, P Manton, M Green, M Jonsson, B.G Mikusinski, G Svensson, J & Sabatini, F.M (2020) Sweden does not meet agreed national and international forest biodiversity targets: a call for adaptive landscape planning. Landsc.Urban Plan. 202, 103838.

Avverkningskoll (2025) Avverkningskoll.se - information om aktuella avverkningsanmälningar <https://avverkningskoll.se/> [2025-02-16]

FN (2022) The human right to a clean, healthy and sustainable environment : resolution / adopted by the General Assembly <https://digitallibrary.un.org/record/3983329?v=pdf> [2025-03-23]

Folkhälsomyndigheten (2025) Friluftsliv för bättre folkhälsa.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/friluftsliv/friluftsliv-for-battre-folkhalsa/>

IPBES (2024) The thematic assessment report of the underlying causes of biodiversity loss and the determinants of transformative change and options for achieving the 2050 vision for biosiversity, summary for policymakers

Nacka mark och miljödomstol (2025) Remiss av Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk – Delbetänkande av 2024 års skogspolitiska utredning SOU 2024:91 (LI2024/02430)

Naturvårdsverket (2025) Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan
https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/friluftsliv/var dagsnara-natur/?utm_source=chatgpt.com

Naturskyddsföreningen (2019) Miljöförsvarare under attack – om hoten mot dem som skyddar vår natur
<https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/miljoforsvarare-under-attack-om-hoten-mot-dem-som-skyddar-var-natur/> [2025-03-22]

Naumov, V Manton, M Elbakidze, M Rendenieks, Z Priednieks, J Uhlianets, S Yamelynets, T Zhivotov, A & Angelstam, P (2018) How to reconcile wood production and biodiversity conservation? The Pan-European boreal forest history gradient as an “experiment”. J. Environ. Manage. 218, 1–13.

Skogsmonitor (2025) Kartan <https://www.skogsmonitor.se/kartan> [2025-02-16]

Skogsstyrelsen (2023a) Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023. Rapport 2022/12

Skogsstyrelsen (2023b) Artskydd i skogen – strategier och arbetssätt för förebyggande åtgärder. Redovisning av regeringsuppdrag

Skogsstyrelsen (2023c) Skogsstyrelsens budgetunderlag 2024-2026
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/kontaktblock/budgetunderlagskogsstyrelsen2023.pdf> [2025-03-23]

Skogsstyrelsen (2024) Samlad tillsynsplan 2024
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-2024/rapport-2024-08-samlad-tillsynsplan-2024-med-bilagor.pdf> [2024-08]

Skogsstyrelsen (2025a) Anmälan om avverkning
<https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/avverkning/avverkningsanmalan-och-ansokan/> [2025-02-15]

Skogsstyrelsen (2025b) Bra att veta om Skogsstyrelsens tillsyn
<https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/tillsyn/> [2025-02-15]

Skogsstyrelsen (2025c) Undantag från sexveckorsregeln
<https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/vilka-atgarder-behover-du-anmala-eller-ansoka-om/undantag-fran-sexveckorsregeln/> [2025-02-15]

Skogsstyrelsen (2025d) Föryngringsavverkning
<https://skogsstyrelsen.se/bruka-skog/avverkning/foryngringsavverkning/> [2025-02-16]

Skogsstyrelsen (2025e) Samlad tillsynsplan 2025
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-2025/rapport-2025-04-samlad-tillsynsplan-2025-med-bilagor.pdf> [2025-06-29]

SLU Artdatabanken (2025) <https://www.slu.se/artdatabanken/> [2025-02-16]

SOU 2021:51 Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar.

SOU 2024:91 Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk

WWF (2021) Skogsbarometern.
<https://media.wwf.se/uploads/2021/08/diagram-skogsbaromet-3.pdf>

8. Bilagor

Bilaga 1 Listor med domar från Växjö mark- och miljödomstol

Bilaga 2 Listor med domar från Östersund mark- och miljödomstol

Bilaga 3 Domar från Växjö mark- och miljödomstol

Bilaga 4 Domar från Östersund mark- och miljödomstol

Bilaga 5 Domar från Nacka mark- och miljödomstol

Bilaga 6 Domar från Umeå mark- och miljödomstol

Bilaga 7 Domar från Vänersborg mark- och miljödomstol